

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

חצר שיש לה ב' פתחים

שיש לבית ב' פתחים פתוחים לחצר

שבת (כג א) אמר רב הונא חצר שיש לה שני פתחים צריכה שתי נרות. אמר רבא לא אמרן אלא משתי רוחות, אבל מרוח אחת לא צריך. מאי טעמא אילימא משום חשדא, חשדא דמאן אילימא חשדא דעלמא אפילו ברוח אחת נמי ליבעי, אי חשדא דבני מתא אפילו משתי רוחות נמי לא ליבעי, לעולם משום חשדא דבני מתא, וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק, ע"כ.

ובפי' רש"י (שם) בד"ה חצר שיש לה שני פתחים - שיש לבית שני פתחים פתוחים לחצר - צריכה שתי נרות, נר לכל פתח, כדמפרש טעמא משום חשדא, **שהרואה יהא סבור שהבית חלוק, והרי הוא של שני בני אדם, ויאמרו האחד אינו מקיים מצות נר**: משתי רוחות - אחד בצפון ואחד במזרח: חשדא דעלמא - בני עיר אחרת העוברין משם בשוק: אפילו מרוח אחת נמי - **סבורין הן שהבית חלוק מתוכו**: ואי חשדא דבני מתא - שידועים שאין חלוק, עכ"ל.

נראה דמה שפי' רש"י משום חשדא - שהרואה יהא סבור שהבית חלוק, והרי הוא של שני בני אדם, ויאמרו האחד אינו מקיים מצות נר, היינו לפי הסי' דהחשש הוא משום חשדא דעלמא פי' בני עיר אחרת העוברים בשוק שאינם בקיאים מי הם דיירי הבית. **אבל למסקנא דהחשש הוא משום בני מתא שהם מכירים ויודעים שהבית אינו חלוק מתוכו, אז החשש הוא משום דזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק.**

א-

והנה מה שכתב רש"י משתי רוחות - אחד בצפון ואחד במזרח, צריך עיון האם כוונתו דווקא באופן זה או ג"כ א' בצפון וא' בדרום וכה"ג אלא שנקט לרבותא.

בספר דברי רבינו משולם (בן החכם צבי סי' ב) בד"ה לחנוכה, במה מדליקין (כג א) רש"י בד"ה משתי רוחות, א' בצפון וא' במזרח עכ"ל. **רבים נתקשו בדבר זה**, וכוונתו מבוארת דבימיהם החצר לפני הבית ורחבה היא אחורי הבית, וע"כ כשהחצר היא במזרח יש לבית פתח אחד פתוח למזרח, וא"כ א"א לומר שהפתח השני פתוח למערב שא"כ הוא פתוח לרחבה, והיאך אפשר לומר שהבית חלוק והרי הוא של שני בני אדם, כמ"ש רש"י בדבור שלפניו שהרי אין לך בית שאין לו פתח פתוח לחצר וגם אין בית אשר אין לו פתח פתוח לרחבה מלבד הפתח הפתוח לחצר, וא"כ א"א לרואה שיסבור שהבית חלוק, ולכך פי' רש"י א' בצפון וא' במזרח, עכ"ל.

לכאורה נראה דדבריו הם לפי הסי' דהחשש הוא משום חשדא דעלמא, שהרואה יהיה סבור שהבית חלוק והרי הוא של שני בני אדם, ולכן כתב רש"י בשתי רוחות אחד בצפון ואחד במזרח, משא"כ במזרח ומערב דהפתח של מערב הוא פתח של רחבה¹, א"כ הרואה לא יהא סבור שהבית חלוק. משא"כ למסקנא דהחשש הוא משום חשדא דבני מתא, יש לדון האם הוא דווקא כשהפתח בצפון ומזרח או גם בשתי רוחות זו כנגד זו.

ב-
ובחי' חכמת שלמה (או"ח סי' תרעא) באמצע ד"ה חצר השני, ולפי זה נראה לי דין חדש, דמה שכתוב בש"ס ופוסקים בחצר שיש לו שני פתחים ידליק בשניהם, היינו אם שניהם שוים פתוחים לרשות הרבים, דצד שניהם שוה, אבל אם צד אחד פתוח למקום דשכיחי רבים טובא וצד אחד פתוח למקום דלא שכיחי רבים כולי האי, כדרך שמצינו בכמה רחובות ושווקים, דבצד אחד יש רבים מצויים ובהשוק השני לא דרכו רבים כולי האי, בזה אין צריך להדליק רק בפתח הפתוח למקום דשכיחי רבים טובא, ובזה לא שייך לומר דמדבהא לא אדליק בהא נמי לא אדליק, וכו'² עכ"ל.

בחי' מהר"ם בנעט (שבת כג א) בא"ד. שהבית חלוק וכו'. פי' להסי' דחשדא בעלמא. בד"ה מב' רוחות. א' בצפון וכו'. לכאורה פירושו לרבותא, ומכ"ש א' בצפון וא' בדרום, דודאי העובר בצפון אינו רואה נר שבדרום, ושייך חשד. אבל קשה דבברכות (ה ב) אריב"ל אסור לעבור אחורי בהכ"נ וכו', ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא, דמשמע בהיפוך מבש"ס כאן, ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק וכו'. לכן י"ל דדוקא בצפון ומזרח דאפשר לראות במזרח גם להעובר בצפון והוא לא ראה דלא חש לדקדק ויחשדנו, אבל במזרח ומערב באמת ליכא חשדא וכמו דקיי"ל בבהכ"נ, ודו"ק, עכ"ל.

מבואר בדבריו דגם למסקנא דהחשש הוא משום חשדא דבני מתא, היינו דווקא בשתי רוחות אחד בצפון ואחד במזרח.

ד-

בשו"ת מים עמוקים (ח"ב סי' ע) והא דאמר בפי' במה מדליקין (כג א) חצר שיש לה ב' פתחים צריכה ב' נרות, מסיק דהיינו משום חשדא דבני מתא, דאמרי כי היכי דבהאי פתחא לא אדליק באידך פתחא נמי לא אדליק. ואין דנין אותו לכך זכות לומר דאדליק באידך פתחא. י"ל דהיינו משום דלמצוה מן המובחר לפרסומי ניסא יש לו להדליק בשתייהן אף על פי שלא חייבוהו חכמים. ואפי' לא חשדי ליה, וכיון דהאי גברא לא חשש לעשות המצוה מן המובחר אתו למחשדיה דאינו זהיר במצות ולא הדליק כלל. והוא דקדוק לשון הגמ' שאמר 'כי היכי דבהאי פתחא לא אדליק באידך נמי לא אדליק', שלא היה לו לומר אלא דאמרי לא אדליק באידך פתחא נמי, ומה צורך לומר כי היכי דבהאי פתחא לא אדליק שנראה שממה שלא הדליק בהאי פתחא אתו למחשדיה באידך פתחא נמי והיינו כמו שפירשנו תדע דהא אשכחן בכי האי גוונא דלא חשדי ליה. דאמר פרקא קמא דברכות (ה ב) אסור לאדם לעבור אחורי ב"ה בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרי' אלא דלית ליה פתחא אחריתי אבל אית ליה פתחא אחריתי לית לן בה. ולמה לא חששו דמחזי כי היכי דבהאי פתחא לא עייל באידך נמי לא עייל כמו שחששו כאן בנר חנוכה, עכ"ל.

ובחי' חתם סופר (שבת כג א) כי היכא דבהאי פתחא לא אדליק וכו' טעם חשדא זו משום דרוב ישראל המה מהמהדרים שמדליקים נר לכל א' וא' ומידי דלא שכיחא שלא יהי' בבית כ"א איש א' וכיון שיש כאן ב' מדליקים בבית ויש לו ב' פתחים טוב הי' לו להדליק בכל פתח נר א' ומדלא אדליק בהאי שמע מיניה דעכ"פ אינינו מהמהדרים וחס על ממונו איכא למיחשדא שמא באידך נמי לא אדליק כן מצאתי כמדומה לי בחי' מהרי"ט ולא צריך למה שנדחק מג"א סי' תרע"א סי' י"ב, עכ"ל.

¹ עיי' רש"י (שבת קנא א) בד"ה אבל לא בעצים שבמוקצה - שהניחם ברחבה שאחורי ביתו והקצם לימות הסתיו, מוקצה - רחבה שאחורי בתים, שהקצה אחורי ביתו להכניס שם דבר לאוצר.
² שם: דהרי מסיק הש"ס (שבת כג א) דלא חיישינן לחשדא דעלמא [לרבא], רק לחשדא דבני מתא, א"כ הם ידעו דבצד השני שכיחי רבים יותר מכאן. ולכך טפי